

Tülin Daloğlu¹
ABD Merkezi Direktörü

TRUMP'IN İRAN'A SALDIRISI: BÖLGESEL RİSKLER VE OLASI SENARYOLAR

Amerikan Başkanı Donald J. Trump'ın yönetim tarzı ve karar verme süreci hiçbir selefine benzemiyor. 21 Haziran'da, İran'ın üç ayrı noktada bulunan nükleer tesislerini vurma kararını nasıl aldığı, hele hele nükleer meselede çözümü diplomasi yoluyla sağlamak için iki haftalık bir süre tanınmasına rağmen bombardıman için neden acele ettiği koca bir muamma. Aynı, "Gece Yarıları Çekici Operasyonu" adını verdikleri bu hava saldırısını duyururken hedef alınan nükleer tesislerin "tamamen ve tümüyle yok edildiğini" ve şimdi "barış" zamanı demesindeki aceleciliği gibi. Bir bakıyorsunuz 'son dakikada' alınmış bir karar gibi öne çıkıyor, bir bakıyorsunuz köklü bir politikanın yansıması gibi beliriveriyor. Karar hangi karineden ise Amerika'nın bölgedeki seksene yakın askeri üssü ve kırk bini aşkın askeri personeli şu an öncelikli risk altında. İran'ın, Amerikan çıkarlarını hedef alan bir karşılık vermesi halinde çıkacak 'savaşın' sonunu ise bugünden kestirme imkânı yok.

Trump'a eleştiriler yerinde mi?

Trump, birinci başkanlık döneminde yeni bir savaş başlatmamış olmayı, dış politika alanındaki en büyük başarısı olarak sunarken bu ilk dönemi, 6 Ocak Kongre baskınındaki rolü nedeniyle açılan dava ile noktaladı. Bir hayat kadınına verdiği sus parasından çıkış yaparak açılan davada hüküm giymesine ve göğüslediği onca davaya karşın, Trump yeniden seçilmeyi başardı. Joe Biden'ın haksız yere başkan seçildiğine inandığı için, eğer kendisi görevde olsaydı ne Rusya'nın Ukrayna'yı işgal edeceğini ne de 7 Ekim Hamas saldırısının yaşanacağını savunmayı sürdürdü. Haliyle Trump'ın İran'a saldırı kararı kendisi için de cesur bir adım olarak beliriyor.

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1498>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

CNN, 11 Haziran'da, Trump'ın, İsrail Başbakanı Netanyahu ile yaptığı telefon görüşmesinde, Gazze'deki savaşı bitirmesini ve İran'a saldırı konusunda yaptığı açıklamaları durdurmasını söylediğini duyurdu.² Wall Street Journal ise 19 Haziran'da³, yani İsrail'in İran'a karşı başlattığı "önleyici savaşın" altıncı gününde Trump'ın bu saldırıya onay verdiğini yazdı. Trump bu iddiayı sosyal medyada "Wall Street Journal, İran hakkında ne düşündüğümde bihaber" diyerek yalanladı⁴. Bir tarafta da Trump'ın sürekli Ulusal Güvenlik Konseyi danışmanları ile toplantıda olduğu bildiriliyordu. Onca karışık sinyal içinde, Trump'ın İran'ı neden şimdi vurmaya karar verdiğini irdelemek ve buradan çıkmasını beklediği senaryolar üzerine de spekülasyon yapmak yerinde olabilir.

Bu spekülasyonlara başlamadan müzakere taktiği üzerine de bir iki gözlem paylaşmak istiyorum. Savaşları hızla sonlandırma iddiasıyla ikinci dönemine başlangıç yapan Trump, kime müzakere masasını gösterse beklenmedik saldırılar ortaya çıktı. 2 Haziran'da İstanbul'da müzakere masasına gelmeye hazır olan Rusları, Ukraynalılar bir gün önce vurdular. Hem de 18 ayı geçkin süredir hazırladıkları çok gizli bir operasyonu hayata geçirerek Rusların nükleer başlık taşıyan savaş uçaklarını hedeflediler. İran ve Amerikalı yetkililer de Maskat'ta 15 Haziran'da altıncı tur için görüşmeye hazırlanırken 48 saat öncesinde İsrail saldırısına uğradılar. Belki saldırıyı gerçekleştiren taraf masada daha fazla taviz koparmak için böyle bir taktik uyguluyor olabilir. Ancak Trump'ın da İsrail'e destek çıkarak İran'ı vurması, yüksek riskler barındırıyor. Üstelik bu riskler, bugünün kazananını ilerde zora düşürecek potansiyele sahipler.

Söz konusu risklerin başında, Amerika'nın taktiksel kazanımlar için güvenilirliğini zora sokması geliyor ki zaten son yirmi yılı aşkın süredir Amerika bu bölgede yıkıcı bir güç olarak kabul görüyor. Ancak bu son gelişmeler ışığında, işler daha da kontrolden çıkacak olursa bölge halklarındaki tepkiler, topyekûn, Amerika'nın, İsrail dışında bölgede yaşayan kimseyi "insanoğlu" soyundan görmüyor dedirtecek kadar ileri bir boyuta varabilir. Bu dozda bir Amerikan karşıtlığına çanak tutmak, herhangi bir politikayı sürdürülebilir olmaktan alıkoyar. İsrail'in güvenliği için oluşturduğu tehdide değinmeye bile gerek yok.

Tam da bu noktada Amerikan Dışişleri Bakanı Marco Rubio'nun İsrail'in İran'ı vurduğu gün yaptığı uyarıyı anımsamak yerinde olur. Vekaleten Trump'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı görevini de yürüten Rubio, "İran'a yönelik saldırılara dahil değiliz ve en büyük önceliğimiz bölgedeki Amerikan güçlerini korumaktır"⁵ demişti. Dokuz gün sonra da Amerikan televizyonlarına Amerika'nın İran'ı vurmasına ilişkin değerlendirmelerde bulunurken "İran'a savaş açmadık" dedi. Belli ki İran'ın cevap vermesini beklemiyorlar, belli ki Irak ordusu gibi savaşmadan teslim olacak bir İran olmayacağını farkındalar ve bu saldırı, bir seferlik oldu ve bitti diyorlar. Dolayısıyla, dileyelim olaylar beklendiği gibi gitsin.

Amerika bu saldırıdan ne kazanmış olabilir?

Öncelikle, Trump'ın açıklamalarına rağmen İran'ın nükleer programına ne kadar darbe indirildiği henüz tam netlik kazanmamış da olsa kapasitede önemli ölçüde gerilemeye sebep olduğunu söylemek yanlış olmaz. İran'ın, bölgedeki Amerikan hedeflerine saldırmaması halinde Trump'ın yeniden saldırması ise pek olası değil. Bu saldırı sonrasında bile bu kararın

² <https://edition.cnn.com/2025/06/11/middleeast/us-ramps-up-pressure-as-trump-tells-netanyahu-to-end-gaza-war-and-stop-threatening-iran-intl>

³ <https://www.wsj.com/politics/national-security/trump-privately-approved-attack-plans-for-iran-but-has-withheld-final-order-4563c526>

⁴ <https://www.wsj.com/livecoverage/iran-israel-conflict-news/card/trump-says-the-journal-has-no-idea-what-my-thoughts-are-concerning-iran--CDnN4pxqb0Fv6k6URYrg>

⁵ <https://www.bbc.com/news/articles/cm2kd2k3mv7o>

uluslararası hukuka ve dolayısıyla Amerika'nın sözüm ona önderlik ettiği kural bazlı sisteme ihanet olduğunu söyleyenlerin sayısı az değil. Gerçi Trump'ı Kongre onayı almadan hareket ettiği için eleştiren Demokratlar, eski Başkan Barack Obama'nın, Libya lideri Muammer Kaddafi'nin sonunu getiren uçuşa yasak bölge kararını Kongre onayı olmadan aldığını; Pakistan, Yemen, Suriye ve Irak'taki operasyonlarda ya da çeşitli CIA müdahalelerinde yine Kongre'yi devre dışı bıraktığını pek kolay unutmuşa benziyor. Dünya ise Amerika'nın bu unutkanlığından dertli. Ancak Trump yönetimi, İran'a savaş açmadığını söylerken bu geçmiş gözmezden gelmedikleri ve seçmenin hatırlamasına zamanı geldiğinde yardımcı olacakları anlaşıyor.

Konuyu dağıtmadan, İran'ın Amerikan çıkarlarına saldırmadığı bir senaryo üzerine odaklanırsak, Trump, İsrail'in bölgede normalleşmesine de isteyerek ya da istemeyerek aracı olabilir. Şöyle ki İsrail, İran'a yönelik saldırılarını Amerikan desteği olmadan uzun süre sürdüremez. Amerikan Başkan Yardımcısı J. D. Vance, İsrail'in isterse İran'ın Ruhani Lideri Hamaney'i bile öldürebileceğini söylerken — ki Trump'ın böyle bir suikasta karşı olduğu daha önce açıklanmıştı — Amerika'nın ne böyle bir eyleme ne de sonrasında doğabilecek tepkilere karşı İsrail'e destek vereceğini açıkça ifade etmiyor. İsrail, tıpkı Trump'ı zamanında müdahaleye mecbur bıraktıkları gibi, ABD'nin her koşulda devreye gireceğini varsayabilir. Ancak bu kez, Amerika'nın müdahil olmama ihtimali de belirginleşmiş durumda. Zira Amerikan seçimlerinde İsrail'e koşulsuz destek giderek daha fazla tartışma konusu haline gelmeye başladı.

Trump, İran'ın nükleer programını önemli ölçüde gerileterek bir başarı kazandığı kanaatinde. Ancak ne İran'ın müzakere masasına gelmesi ne de rejimin düşmesi, kısa vadede pek olası görünmüyor. Eğer Amerika İran'a savaş açmadıysa ve eğer İran Amerikan hedeflerini vurmazsa bundan sonra savaşın büyümesi İran'dan çok ABD ve İsrail'in aleyhine işler. Halihazırda Gazze'de yaşananların üzerine gelen bu saldırıları sürdürmek ve yeniden binlerce insanın göçüne, bir o kadarının da ölümüne sebep olmak, karabasan senaryosundan başka bir anlam taşımıyor. Dolayısıyla Trump'ın, Netanyahu'ya hem Gazze savaşını sonlandırması hem de İran'la savaşı daha da büyütmemesi için baskı kurması da bu denklemde bir olasılık. Ayrıca eğer Trump ile Vance, Amerika'nın rejim değişikliği macerasında sona gelindiğini açıklarken samimilerse sağlaması da bu şekilde yapılmış olur. Elbette Trump'ın, rejim değişikliği terimini kullanmak politik olarak doğru değil, ancak mevcut İran rejimi İran'ı tekrar büyük yapmıyorsa neden bir rejim değişikliği olmasın? İran'ı yeniden büyük yapalım (MIGA!!!)⁶ yazarak yaptığı sosyal medya paylaşımı, yönetiminin bugüne kadar söylediği her şeyle de çelişiyor. Trump'ın yarattığı bu kafa karışıklığı, sahadaki aktörlerin birbirini her an daha da yanlış anlayarak savaşın fitilini de ateşleyebilir. Ancak tersi olduğu takdirde de – yani Amerika, İran'da rejim değişikliğini İranlılara bırakırsa, İsrail'in saldırılarını sonlandırırsa Amerika, hemen olmasa da bölgede kapsamlı bir barışın yolunu açabilir.

Aksi halde, sonu belirsiz sürecin ortaya çıkartacağı yıkıma dair bugünden yazmaya pek gerek yok. Söylenilecek olan şu ki, İsrail Başbakanı Netanyahu Trump'a teşekkür ederken bu birlikteliğin bölgede bugün yarattığı kaos ve gelecekte doğurabileceği öngörülemez sonuçlar, bölge hükümetlerini zor durumda bırakabilir.

Olmaz denilen onca şeyin yaşandığı bugünlerde, İsrail'in İbrahimi Antlaşmalarla Birleşik Arap Emirliği, Bahreyn, Sudan ve Fas ile ilişkileri normalleştirme küçük bir gelişme değildir, ancak bu ülkelerin Arap dünyasındaki ağırlıkları da bir Mısır kadar değildir. Gazze savaşı ile Mısır hakkında baş gösteren tepki – savaş büyüyecek olursa bugünden bilmediğimiz belirsizliklere

⁶ <https://x.com/TulinDaloglu/status/1936894919458890110>

dair – artabilir ve İsrail'le yapılan barış anlaşması dahi askıya alınmak zorunda kalır. Ürdün Kralı için de benzeri bir baskı ortaya çıkabilir. Haliyle, kötü senaryoya bakıldığında, İsrail'in çıkarlarının da en az İran'ınki kadar, savaşı kısa sürede sona erdirmekte olduğunu söylemek iddialı olmaz. Trump yönetiminin isteyerek ya da istemeyerek başlattığı bu süreç, İran'ın azami kontrolüyle şekillenirse bu hem İran rejiminin değişmek zorunda kaldığını kabul etmek anlamına gelir, hem de İsrail'in normalleşmeye zorlandığını gösterir.